

TEBA

Egiptul de sus a dat nastere celei de-a doua mari capitale a regatului egiptean dupa circa un mileniu si jumătate de la unificare. Imbratisand strans ambele maluri ale fluviului datator de viata, Teba a crescut, a inflorit, si a infruntat doua deserturi, unul la rasarit, spre Marea Rosie si altul la apus, Sahara nefarsita. Cele doua pustiri s-au impletit strans cu religia, cu miturile, cu destinul si chiar cu originile egiptenilor. Le-au incorsetat vietuirea pe malurile stramte dar rodnice ale Nilului dar le-au asigurat si linistea, constituindu-se in tinuturi ce nu puteau asigura vietuirea unor inamici. Intreaga aventura istorica multimilenara a regatului egiptean s-a desfasurat pe axa nord-sud, strans legata de capriciile sezoniere ale apelor ce cresteau sau scadeau misterios la date fixe ale anului si care isi aveau originile legendare foarte departe in interiorul lumii negre si salbatice. Lumea neagra din sud era oprita de cataractele inspaimantatoare ale fluviului, cataracte pe care le depaseau de obicei armatele faraonilor in expeditii de jaf si de pacificare.

La nord, lumea asiatica cu intentii ostile trebuia sa strabata alte tinuturi desertice si sa patrunda prin si pe marginea Deltei Nilului spre valea lui in floritoare. Acolo inca din timpurile imemorabile ale faraonilor legendari, egiptenii ridicaseră tabere militare si fortificatii de aparare. Cu toate acestea, cu foarte putine exceptii, toate nenorocirile si toate devastarile s-au abatut asupra regatului numai pe aceasta ingusta cale, singura punte terestra dintre Asia si Africa.

Valurile de nomazi, mai mult sau mai putin norocosi, au traversat Peninsula Sinai sau nisipurile de la apusul Deltei si au provocat pagube imense poporului de agricultori si constructori, izolat pe prelunga vale a Nilului. Tocmai expunerea prea directa a Egiptului de Jos, a Deltei extrem de bogate, a determinat probabil, nasterea unei capitale cat mai indepartate de acele locuri, cu rol de cuiburi de rezistenta greu de atins si greu de cucerit, in arsita zdrobitoare dintre deserturi. Teba a fost, pur si simplu, un copil al Nilului, departata cu circa 800 de kilometri de briza si curentii racorosi ai Mediteranei si coplecita de nisipurile purtate de vanturi sufocante.

La Teba oamenii si Nilul au infaptuit un miracol. Nilul a dat Tebei hrana si viata iar oamenii au crescut-o si au purtat-o spre nemurire. Dintre toate capitalele lumii vechi Teba se poate compara numai cu Babilonul, contemporan ei, si cu Roma de mult mai tarziu. In Egipt nu a existat nici un alt oras care sa egaleze aceasta noua capitala, prin maretia si grandioarea constructiilor arhitectonice.

Pe timpul Regatului Vechi, Teba era o asezare obscura. S-a afirmat in istorie abia in timpul dinastiei a 11-a, cand dinastii locale ai Tebaidei, cu resedinta la Teba, au trecut la unificarea statului dupa o perioada de faramitare si de slabire a regalitatii. Sub dinastia urmatoare, a 12-a, resedinta regala s-a mutat temporar spre nord, langa Oaza Faium, in apropierea localitatii actuale El Lisht. Teba a ramas totusi resedinta celui mai puternic sfetnic al faraonului si locul de cult al zeului Amon, divinitate locala cu audienta din ce in ce mai mare.

Dupa 1786 i.H. a urmat o lunga perioada de dezordine si criza a regatului Egiptean, conducand in final, la destramarea unitatii statale si la constituirea a doua regate cu resedinta la Teba si Xios. Intre 1786-1603 i.H., numai in partea apuseana a Egiptului, cu capitala la Xios, au domnit 76 de faraoni efemeri.

Pe deasupra luptelor interne, asupra vail Nilului s-a abatut cucerirea hicsosilor care au intemeiat doua dinastii, cea de-a 15-a si cea de-a 16-a. Dinastiile hicsosilor au dainuit separat in sudul si nordul Egiptului intre 1674-1567 i.H.

In paralel, intre 1650-1567 i.H., monarhii din Teba au adoptat titlatura faraonica si au organizat eliberarea regatului.

Transformarea Tebei intr-una dintre cele mai vestite metropole ale antichitatii s-a produs in timpul dinastiilor a 18-a si a 19-a, din epoca Regatului Nou. Atunci Teba a luat locul Memfisului nu numai ca resedinta a puterii faraonice dar si ca centru religios. Ca centru de cult al divinitatii supreme a statului, zeul Amon, impus de tebani, Teba a fost impodobita cu impresionantele monumente de la Karnak, Luxor, din Valea Regilor si Valea Reginelor.

Incercand sa sfarame atotputernicia preotimii lui Amon, faraonul Amenofis al IV-lea a dat Egiptului un nou zeu unic, zeu al soarelui, numit Aton. Faraonul si-a schimbat numele in Akhenaton ("Folositor al lui Aton") si a parasit Teba, construind o noua

capitala la peste 200 de kilometri mai la nord, pe malul răsăritean al Nilului. O vreme puterea a strălucit în noua capitală, Ahetatón, întunecând măreția Tebei.

Reacția antisacerdotală și antitebană a singuraticului și hotărâtului faraon a constituit un intermezzo fără urmări majore pe firul istoriei din valea Nilului. O zguduire în plus pentru colosul unei civilizații de care și timpul se speria. După mai puțin de doi ani, cel de-al doilea succesor, Tutankhatón, a cedat presiunii puternicilor sacerdoți ai lui Amon și a mutat din nou capitala la Teba. Acolo a trecut la vechiul cult și a luat numele semnificativ de Tutankhamón. Era aproape un copil când i-a urmat pe preoți iar domnia lui s-a dovedit complet ne semnificativă pentru regat. Numele său a pătruns în conștiința omenirii deoarece cavoul său din Valea Regilor a fost singurul care a scăpat de jefuire, înainte de accesul arheologilor. Deși a fost un faraon lipsit de răzume, pierdut în uitarea posterității, mormântul său a uimit omenirea prin bogăția sa intrinsecă și artistică. Probabil că bogăția încăperilor funerare ale marilor faraoni s-ar fi dovedit înimaginabilă. Acelea însă nu s-au bucurat de șansa de a străbate timpurile până în zilele noastre.

În cursul celei de-a treia epoci intermediare de mari frământări și răsturnări de situație, Teba și Tebaida și-au redobândit o cvasiindependentă, sub dinastia a 21-a.

Cucerirea asiriană a deschis drumul ireversibilului declin pentru Egipt, pentru civilizația sa unică și pentru mărturiile acesteia, printre care capitala Teba. Sub stăpânirea persană, elenistică și romană, Tebaida a rezistat ca o provincie distinctă în cadrul Egiptului. La data vizitei lui Strabon, în ultimii ani ai erei anterioare, Teba, "Orasul celor 100 de porți" cântat de Homer, nu mai era decât un modest sat.

Ruinele templelor de la Teba, uimesc lumea prin dimensiunile lor gigantice. Coloanele uriașe, giganticele statui, puzderia de basoreliefuri și hieroglife, încăperile de cult sau depozitare, împrejmuirile, pilonii de la intrări, palatele și aleile de sfincși se află în ruină, macinate de intemperii și atinse de mâna omului. Se prezintă totuși frumoase și pline de măreție.

Coloanele sculptate pot fi cuprinse doar de sapte oameni cu bratele intinse. Numarul lor mare face ca intreg ansamblul unui templu sa para rodul eforturilor unor uriasi cu puteri supranaturale.

Teba dainuia intr-o portiune pitoreasca a Vaii Nilului, adapostita de lanturile muntoase ale Arabiei si Libiei in fata deserturilor de pe ambele maluri.

Fluviul formeaza un hotar natural intre orasul celor vii de pe malul rasaritean si orasul mortilor, de pe cel de apus.

In epoca de marire, orasul celor vii, de pe malul rasaritean adapostea o multime de temple, palate, locuintele nobililor si preotilor, precum si intinse cartiere de oameni simpli, nu prea mult deosebite de cartierele sarace ale oraselor africane de astazi.

Orasul mortilor sau necropola, se intindea pe malul apusean, pana sub peretii sterpi si galbeni-rosiatici ai inaltimilor ce marginesc Sahara. Se desfasura ca un labirint de morminte, cavouri si camere mortuare, unde se depuneau trupurile imbalsamate ale rudelor faraonilor, ale nobililor si preotilor. Necropola era dominata de templele funerare dedicate unor faraoni sau regine, constructii magnifice ce aveau ca fundal prapastiile stancoase cernite de voaluri de nisip saharean.

Teba, in totalitatea sa, a inceput sa creasca abia in secolul al XVI-lea i.H., adica la inceputul Regatului Nou. A avut parte de o dezvoltare vertiginoasa. Faraonii razboinici din dinastia a 18-a au ales asezarea strabunilor lor drept capitala si loc de inchinaciune consacrat parintelui si ocrotitorului lor divin, "regele zeilor", Amon-Ra. Din zeu local al noimei Teba, Amon a fost ridicat la rangul de zeu suprem al intregului Egipt. In cinstea acestui zeu s-au inaltat cele mai grandioase temple, in sud la Luxor si in nord, la Karnak.

Templele nu s-au edificat in timpul domniei unui singur faraon.

Fiecare din marii regi ai Egiptului, din acele vremuri infloritoare, a considerat de datoria lui sa impodobeasca locasurile inchinate lui Amon-Ra. Din aceasta pricina templele s-au reconstruit necontenit. Uneori sali intregi erau daramate, pentru ca in locul lor sa fie cladite altele si mai grandioase.

La Luxor, apele lenese ale Nilului sunt strajuite de un impozant templu, cladit in secolul al XV-lea i.H. Drumul catre magnificul monument porneste de la un imens chei de granit. Se poate urma imaginar o procesiune solemna spre templu.

Intr-un sir nesfarsit, merg in frunte demnitarii si nobilii, insotiti de o suita stralucitoare in vesminte scumpe, de preoti si animale destinate jertfei, impodobite cu flori. Pe drumul lung procesiunea trebuie sa traverseze multe curti, galerii si alei, inainte de a ajunge la locasul sacru. Acolo preotii isi onoreaza rolul si oficiaza slujba de proslavire a lui Amon-Ra.

Pe ambele parti ale drumului, de la chei la templu, se insiruie nenumarate statui in capete de berbeci. Sunt sfincsi care, ca o garda de onoare, par a sta de straja procesiunii. Aleea sfincsilor parcurge un teren mai ridicat, pentru ca inundatiile fluviului sa nu o acopere cu ape.

Continuand drumul, procesiunea ajunge la doua turnuri monumentale cu peretii inclinati, asa-numitii piloni. Cu forma lor de trunchi de piramida aplatizat, formeaza o poarta originala la intrarea in templu. Pilonii reprezinta o constructie mai recenta, adaugata in secolul al XIII-lea i.H. In fata pilonilor stau niste obeliscuri uriase, inalte de 25 de metri si acoperite cu inscriptii hieroglifice. Obeliscurile au fost taiate din granit de Assuan si fiecare cantareste 250 de tone.

Textele sapate pe obeliscuri nu pot fi intelese decat numai de initiati, dar superbele incrustatii de pe piloni au facut inconjurul lumii starnind admiratia. Aici a ramas intiparita pentru vesnicie memorabila batalie dintre egipteni si hititi, de la Kades, pe raul Oronte din Siria. Pe atunci in Egipt domnea Ramses al II-lea. Este o vasta compozitie conturata in piatra pilonilor, in care se relateaza admirabil intensitatea luptei, avantul biruitor al atacatorilor si impotrivirea deznadajduita a celor ce se aparau. Deasupra multimei razboinicilor si a carelor de lupta se proiecteaza figura mareata a faraonului, care in comparatie cu simplii muritori, este de zece ori mai mare.

Pe piloni se afla un intreg poem dedicat bataliei de la Kades, proslavind pe faraon si puterea zeului sau ocrotitor Amon-Ra. Alaturi stau sase statui gigantice ale "invingatorului" hitistilor. In realitate batalia s-a terminat indecis si Ramses al II-lea s-a retras spre tara, lasandu-i pe hititi stapani pe campul de lupta. In urma acestui razboi, mai tarziu, intre egipteni si hititi s-a inchegat un tratat de pace ce a ramas posteritatii sapat in piatra in

ambele limbi si scrieri. Reprezinta primul tratat de pace din istoria veche a omenirii care a parvenit zilelor noastre.

In templul de la Luxor, ingramadirea uriasa de obeliscuri, statui si piloni, cu imagini in culori vii, scaldate in lumina puternica a soarelui, avea drept scop sa inmarmureasca pe credincios sau vizitator, sa-i starneasca o profunda admiratie si sa-l faca sa se simta neinsemnat in raport cu atotputernicia faraonului.

Depasindu-se pilonii se intra in curtea templului, care are o suprafata de 2500 de metri patrati. Ea avea menirea sa impresioneze si mai mult imaginatia egipteanului, fiind impodobita cu o intreaga padure de coloane impunatoare, nenumarate sculpturi pline de inscriptii si cu mii de imagini ce acopereau zidurile.

Se mai strabate un sir de alei strajuite de coloane, adevarate galerii de splendide tablouri, apoi o noua curte spatiosa, inconjurata de 64 de coloane si la urma un sir lung de sali luxos impodobite. Calea procesiunilor ajunge astfel la sanctuarul unde se afla statuia zeului Amon-Ra.

In camerele laterale, vecine cu salile cele mari, sunt amplasate nenumarate statui ale zeilor iar pe pereti se derulau scene religioase, sapate delicat.

La Teba, templul principal nu era cel de la Luxor de azi, ci templul asezat mai la nord, la Karnak, templu al zeului suprem Amon.

De la Luxor o alee lunga de aproape 2300 de metri, strajuita de o parte si de alta de sfincsi, unea cele doua mari sanctuare, urmand o linie paralela cu Nilul.

Cele mai vechi edificii ale sanctuarului de la Karnak s-au ridicat in epoca Regatului Mijlociu. Generatiile urmatoare de faraoni, mai ales cei din dinastia a 18-a, au continuat peste secole sa largeasca incaperile si sa le impodobeasca, sa cladeasca aripi noi si sa le reconstruiasca pe cele vechi. Karnakul a devenit principalul locas sacru din Egipt. Prin adaugarea de noi si noi constructii, el s-a transformat intr-un complex grandios de temple.

La fel ca si la Luxor aici se contureaza siruri de piloni, curti si sali pline de coloane, ce se succed una dupa alta, toate impodobite ca in basme. Si aici se intalnesc alei – galerii strajuite de sfincsi de piatra, pereti intregi acoperiti cu imagini, obeliscuri de dimensiuni nemaintalnite si statui maiestuoase ale zeilor.

Lucrarile de finisare de la interior au necesitat o cantitate uriasa de aur, argint, electron, lazurit, malachit, onix, precum si alte pietre pretioase, lemn de cedru din Liban si fildes din Nubia.

Champollion, francezul de geniu care a descifrat scrierea egipteană, după ce a vizitat Karnakul a scris fratelui său: "Nu voi zugrăvi nimic din cele văzute de mine, deoarece cuvintele nu ar reda nici a mia parte din ce ar trebui să spună, iar dacă aș încerca să schitez o imagine cât de palidă a acestor ruine, aș trece drept nebun".

Două obeliscuri străjuiesc în apropierea templului. Fiecare masoară 30 de metri înălțime și are o greutate de peste 1000 de tone. Gravate cu hieroglife, obeliscul era, în Egiptul faraonic, un simplu solar care prin formă și funcțiunea sa, de a capta razele astrilor, se înrudea cu piramida. El avea vârful ascuțit piramidal.

Frumusețea obeliscului a impresionat într-atât încât Egiptul a fost aproape despuiat de minunatele lui "ace" de granit. Primele le-a transportat la Ninive regele asirian Assurbanipal, în secolul al VII-lea î.H. Din timpul ocupației romane douăsprezece alte obeliscuri egiptene au trecut marea și au împodobit orașul etern unde se află și astăzi. Altele trei au ajuns la Constantinopol și de acolo au mers mai departe spre Europa nordică prin Venetia. Unul străjuiește în "Place de la Concorde" de la Paris și altele la Londra, Florența, Arles etc.

La Karnak, sala cea mai mare, cu coloane uriașe, ocupă cinci mii cinci sute de metri pătrați. Are 134 de coloane. Lângă ele palmierii cei mai înalți par niște biete tulpini de trestie. Cele 12 coloane centrale ale sălii Hipostil, care formează o galerie, au 21 de metri înălțime și 15 metri circumferință. Pe partea superioară a unei astfel de coloane ar putea încapa aproape o sută de oameni.

Coloanele laterale ale sălii nu sunt mult mai mici în înălțime și grosime decât cele centrale. Toate coloanele au fost bogat ornamentate cu aur.

Totul este grandios în această sală. Pragul de sus al intrării cântărește 150 de tone. Uriașele basoreliefuri, care împodobesc pereții, alcatuiesc o adevărată epopee, consacrată expedițiilor războinice ale faraonului Seti I-ul, din secolul al XIV-lea î.Hr.

În întregul sanctuar de la Karnak numărul statuilor este neînchipuit de mare. Numai în locul unde preotii depuneau statuile vechi, de care nu mai aveau nevoie, arheologii au găsit

aproape 500 de statui de piatra si peste 1700 de statui si statuete din bronz. In sala nu prea mare a zeitei Mut, sotia zeului Amon, s-au descoperit 600 de statui ale acestei divinitati.

In dreptul Tebei, latimea Nilului atinge un kilometru. Trebuie vaslit cu effort timp de o ora pentru a invinge forta apelor, cu o ambarcatiune. Peste fluviu se trece din orasul celor vii, de pe malul rasaritean, in orasul mortilor, la apus. Acolo se inaltau mormintele mortilor de vaza, ridicate inca de pe vremea cand aceia erau in viata. Templele speciale unde se aduceau jertfe pentru odihna sufletului, erau amplasate mai in vale mai aproape de fluviu. Prin proportiile lor si prin luxul cu care erau impodobite, aceste temple rivalizau cu cele de pe malul rasaritean.

De la chei asezat vis-à-vis de templul de la Karnak, o alee lunga de trei kilometri, strajuita de statuile sfincsilor, ducea spre templele magnifice ridicate la limita ce despartea valea de peretii inalti, dincolo de care se intindea Sahara. Unul dintre temple s-a edificat in secolul al XXI-lea i.Hr. de catre faraonul Mentuhotep al III-lea la pragul trecerii dintre milenii al II-lea si al III-lea i.Hr., in timpul Regatului Mijlociu. Constructia a fost remarcabila prin faptul ca reprezinta o uimitoare imbinare de templu, cavou si piramida. Renumitul templu alb al faraonei Hatsepsut se inalta minunat si dominant in imediata apropiere. Dinspre malurile Nilului urca spre templu o alee marginita de sfinci avand trup de leu si cap de om, care o reprezentau pe regina. Sfincsi erau vopsiti in culori vii. Pe pedestale albe se odihneau lei galbeni cu barbi albastre si valuri multicolore pe cap.

Aleea ducea catre o curte mare, de unde pornea o scara larga, monumentala si somptuoasa ce se oprea la nivelul unei terase, toata numai coloane. De o parte si de alta a scarii strajuiu vase de lut, cu plante aduse de dincolo de mari, iar in fata scarii, in curte, fusesera sapate mai multe lacuri artificiale care sfidau arsi si desertul de dincolo de peretii stancosi. In unele lacuri cresteau lotusi, fosneau tufisuri de papirus si inotau pestisori colorati.

De la prima terasa scara ducea la cea de-a doua terasa, impodobita cu o padure deasa de stalpi prismatici, printre care se inaltau uriase statui ale reginei Nilului, singura femeie care, in acele timpuri, a sfidat traditiile si lumea barbatilor, preluand, prin proprie vointa, puterea faraonica si atributiile religioase in mainile ei delicate.

Ridicandu-se, astfel, in trepte, printre stanci, templul reginei Hatsepsut se zarea de departe din valea Nilului, proiectandu-se alb, pe fondul muntilor mohorati. Acest sanctuar a primit de la egipteni denumirea de "Sfanta sfintelor a lui Amon".

Malul apusean nu era numai un cimitir trist si cufundat in tacere. Orasul mortilor avea o populatie destul de numeroasa. Construirea si intretinerea mormintelor si a templelor atrasese o multime de mestesugari din cele mai diverse domenii, impreuna cu un numar mult mai mare de ajutoare sau de salahori. Cartierele meseriasilor si ale saracimii erau izolate printr-un zid masiv, pentru a nu circula fara treaba prin necropola.

Tot pe malul apusean se inaltau si palate ale faraonilor. Unul dintre acestea, era resedinta din afara orasului, a lui Amenhotep al III-lea, faraonul care a construit Luxorul atunci cand la Karnak se atinsese apogeul.

Spre nord de palat se inalta templul in care se oficiau slujbele pentru odihna sa vesnica. Intru slava sa, Amenhotep al III-lea a construit in fata templului o alee de sfinci si doua statui, inalte cat un bloc modern cu cinci etaje. Acele statui au intrat in istorie sub denumirea de "colosii lui Memnon".

Timp de secole s-a scris si s-a vorbit despre ei datorita unui fapt ciudat si interesant.

La un moment dat s-a constatat ca una din giganticele statui a inceput sa cante. Cantecul era de destul de scurt, doar cateva sunete, dar totusi era cantec.

Vestea a zburat peste intreaga tara. Faima statuii cantatoare a trecut frontierele in statele vecine, uluind lumea si intarind o spaima superstitioasa. Un numar impresionant de calatori au inceput sa se indrepte spre Teba pentru a vedea minunea. Curiozitatea le era pe deplin satisfacuta. Odata cu rasaritul soarelui unul din colosi scotea sunete prelungi si melodioase. Minunea a durat un secol si jumătate.

Explicatia este legata de cutremurul din anul 27 d.Hr. de la Teba. Atunci partea de sus a unui colos s-a prabusit, spargandu-se in bucati. Dupa aceea statuia a inceput "sa cante". Cantecul nu era altceva decat vibratia aerului care trecea prin crapaturile inguste ivite in urma seismului. Dimineata cand rasarea soarele si temperatura aerului se schimba brusc se formau curenti de aer.

Egiptenii si grecii locuitori ai vail Nilului, in numar mare la acea vreme, considerau "cantecul" drept o dovada de netagaduit ca statuia saluta ivirea zorilor.

Cu timpul, "minunea" a fost legata de numele legendarului Memnon, eroul unei epopei grecesti, fiul zeitei Eos si nu de numele adevaratului constructor, faraonul Amenhotep al III-lea. Grecii erau niste maiestri inegalabili in teserea si adaptarea de legende. Conform legendei, Memnon, unul din eroii razboiului troian, a pierit de timpuriu, rapus de Achile. In imaginatia grecilor, statuia de la Teba, pe jumătate distrusa, aparea drept intruchiparea celui ucis, care in fiecare dimineata isi plangea durerea, scotand acele sunete triste.

Colosul cantator are picioarele scrijelite de nenumarate inscriptii in limba latina si greaca. Reprezinta extazul celor ce au putut trei minunea si dorinta lor marunta de a ramane lipiti de nemurirea monumentului.

Printre inscriptii se regasesc versuri scrise in cinstea imparatului roman Hadrianus si a sotiei sale Sabina, care au vizitat statuia in luna noiembrie a anului 130 d.Hr. Spirit nelinistit si sensibil, de o neobosita curiozitate, Hadrianus a strabatut in lungi calatorii toate provinciile imperiului, in care a petrecut mai mult timp decat in Roma.

Impresionat de civilizatia Egiptului si de colosul de la Teba, imparatul roman Septimius Sever a restaurat statuia distrusa. Superstitiosii sperau ca ulterior statuia sa capete darul vorbirii si chiar pe cel al profetiei. Toti au ramas crunt dezamagiti.

Colosul restaurat nu numai ca nu a inceput sa vorbeasca, dar a incetat sa mai ingane si melodia scurta de salutare a zorilor. El a amutit pe vecie. Prin reparatii, fisurile "cantatoare" se astupasera astfel ca a luat sfarsit si "minunea".

Egiptenii credeau in viata de dincolo de moarte, pe care o considerau drept o continuare a celei pamantene. Mortul avea nevoie, dupa credinta lor, de trup si in viata cealalta. Iar o continuare a acelei vieti nu era posibila decat prin ferirea cadavrului de descompunere cu ajutorul imbalsamarii. In morminte bine ascunse mumia trebuia sa-si pastreze integritatea pentru vesnicie, asa ca nici un rauvoitor nu trebuia sa ajunga la ea. Numai intr-o mumie intreaga, spiritul sau pazitor, care parasise

trupul in momentul mortii, ar fi putut sa revina in orice clipa la locul lui.

Inca de la inceputuri faraonii si-au cladit morminte uriase, care au evoluat pana la colosalele piramide. Pentru a fi aparate de hoti, intrarile mormintelor erau acoperite cu blocuri imense de stanca, se construiau intrari false, iar cele adevarate se mascau ingenios. Drumul ce ducea la sarcofag era presarat cu puturi-capcana, pentru ca raufacatorii sa se prabuseasca in ele. Paznicii si preotii erau platiti cu cea mai mare darnicie.

Cu toate acestea, profanatorii au izbutit totdeauna sa patrunda in mormintele marcate, la suprafata, de mari monumente. Desigur ca furturile s-au facut de convenienta cu preotii paznici care locuiau in anexele monumentelor funerare si care trebuiau sa apere ultimul loc de odihna al regelui. In alte cazuri, raufacatorii aveau legaturi anterioare cu constructorii, care divulgau planurile subterane ale incaperilor mortuare sau chiar sapau intrari secrete secundare.

Faraonul Tutmes I-ul, din stralucita dinastie a 18-a, s-a hotarat sa-si pregateasca mormantul intr-o vale muntoasa mai izolata, din apropierea Tebei. Este vorba de necropola ce mai tarziu a intrunit denumirea de "Valea Regilor", avand in apropiere "Valea Reginelor". Renumita necropola era despartita de Valea Nilului printr-un perete stancos.

De atunci, in locul somptuoaselor morminte, a caror asezare era cunoscuta tuturor, au inceput sa se officieze ceremonii tainice de inmormantare in cavouri ascunse in defileuri salbatice, printre stanci, departe de templele de rugaciune plasate in "Orasul mortilor" de langa Nil. Se banuieste chiar ca lucratorii ce incheiau o astfel de lucrare erau sacrificati.

Veacuri de-a randul, peste treizeci de faraoni au fost inmormantati in "Valea Regilor". Acolo, in galeriile adanci de stanca i-au insotit comori de aur, argint, nestemate si opere de arta. Faptul n-a putut ramane secret si astfel, mormintele acestor faraoni au cunoscut iarasi tradarea.

In cele din urma un faraon din dinastia a 21-a a dat ordin ca toti predecesorii lui sa fie inmormantati din nou intr-un mormant comun, cu dorinta ca cel putin mumiile sa fie salvate. Lucrul acesta s-a repetat de mai multe ori pentru unele mumii. In acest fel, treisprezece mumii au ajuns in mormantul lui Amenophis al II-lea,

iar mumiile a aproape patruzeci de regi, regine, printi si printese au fost depuse in mormantul neterminat al unei regine.

Vreme de trei milenii acele mumii sau odihnit in noile morminte nedescoperite de nimeni. In 1871, arabii le-au gasit dar s-au tradat autoritatilor. Ei furau din necropola mici obiecte de aur de mare valoare artistica pentru a le vinde strainilor si comerciantilor de antichitati. Functionari ai serviciului egiptean de antichitati au reusit sa gaseasca pretioasele mumii. Ele au fost transportate la Muzeul din Cairo.

Un fapt neobisnuit si impresionant s-a intamplat in timp ce vasul incarcat cu mumiile faraonilor cobora pe Nil de la Teba spre Cairo. Vestea despre incarcatura vasului s-a raspandit ca fulgerul printre locuitorii de pe malul fluviului.

Populatia s-a adunat pe maluri pentru a saluta plina de respect pe faraonii calatori. Barbatii trageau salve de arme, iar femeile se jeluiau. Regii stravechiului Egipt se ridicasera din mormantul lor si dupa mii de ani, poporul lor ii saluta cu respectul cuvenit.

Soarta a vrut totusi ca lumea stiintei sa se bucure de o rasplata. Mormantul unuia dintre faraoni a ramas intact si a ajuns aproape intact in mainile egiptologilor. "Norocosul" faraon a fost "Tutankhamon". Mort la numai 18 ani, scurta lui domnie nu s-a dovedit prin nimic remarcabila. De buna seama ca numele sau s-ar fi pierdut complet in uitare daca nu s-ar fi descoperit, in mod neasteptat, mormantul care, prin splendorile lui, a zguduit intraga lume a savantilor.

Mormantul lui Tutankhamon l-a descoperit savantul englez Howard Carter in 1922, subventionat de lordul Carnavon. Pentru dezgroparea mormantului, pentru scoaterea tuturor lucrurilor scumpe, pentru masuratori, desene, fotografii, pentru masuri de protectie impotriva distrugerii obiectelor mai deteriorate si pentru ca totul sa fie transportat la Cairo, a fost nevoie de sapte ani de munca incordata.

Cand arheologii au deschis poarta grea, inchisa cu un sistem de zavoare intrebuintat la ferecarea mormintelor regale, inaintea ochilor li s-a aratat o priveliste uimitoare. In fata lor s-a deschis o incapere, ca un adevarat muzeu, ticsita de obiecte, dintre care unele cunoscute, iar altele cu totul nemaintalnite. Numarul lor parea sa fie nesfarsit de mare.

In primul plan se gaseau trei paturi mari aurite, cu partile laterale sculptate in chip de monstri cu trupurile turtite intr-un fel anumit, dar cu capete uimitor de firesti. Acele fiare, care oricand puteau sa para inspaimantatoare la vedere, se aratau cumplite descoperitorilor care le-au smuls din intuneric prin fascicolul de lumina al lanternelor. Parca puteri vrajitoresti dadeau stralucire poleielilor de aur, in timp ce capetele lor aruncau umbre fantastice pe perete. Doua chipuri negre ale faraonului, strajuiau amandoua in marime naturala, cu vesminte si sandale de aur, cu buzdugan si cu sceptru si cu sarpele sfant incolacit pe frunte. Asezarea lor dezordonata a intarit convingerea ca in acea incapere intrasera niste raufacatori dar nu putusera sa-si termine treaba din motive necunoscute. Cele doua chipuri ale faraonului ar fi trebuit sa strajuiasca urmatoarea usa spre cavou.

Pe langa obiectele amintite, pretutindeni stateau ingramadite multe altele, in numar foarte mare: ladite cu desene minunate si incrustatii de fildes, vase de alabastru cu frumoase motive stravezii, cutii negre nemaivazute, dintre care una continea un sarpe de aur, buchete de flori cu frunze, paturi si jilturi sculptate, un tron ferecat cu totul numai in aur, nenumarate cutii albe, aidoma unor oua, sceptre de diverse forme si cu tot felul de desene si altele.

Chiar in prag se afla un vas de alabastru straveziu, inchipuind un lotus in florit, iar in apropiere erau ingramadite o multime de care de triumf si care de lupta, ce sclipeau de aur si incrustatii. Printre ele se inalta o alta statuie a faraonului.

Dincolo de prima incapere, care constituia un vestibul, se afla mormantul propriu-zis, compus din patru incaperi, un coridor lung si scari.

Mumia lui Tutankhamon se odihnea intr-un sarcofag de aur cu forma trupului omenesc. Dar abia in cel de-al patrulea an al cercetarilor arheologii au ajuns la el.

In primul rand, ca sa poata intra in mormant, au fost nevoiti sa scoata cele 700 de obiecte pretioase care ticseau prima incapere. In al doilea rand, sarcofagul de aur al faraonului se afla protejat in alte sapte sarcofage uriase, din lemn, aur si piatra, introduse unul in altul. Fiecare sarcofag reprezenta o opera de arta si desfacerea lor succesiva a constituit o problema extrem de dificila.

Fata si umerii faraonului erau acoperite de o masca lucrata din aur si incrustata cu pietre scumpe, merita sa-i imite trasaturile. Mumia era impodobita cu pumnale de aur, bratari, inele, coloane si amulete. La prima vedere pare curios faptul ca cele mai pretioase obiecte, un inel, o amuleta, o bratara si lama unui pumnal, au fost confectionate din fier. In acea epoca, in Egipt, fierul era mult mai pretios decat aurul si numai un faraon isi putea permite luxul extravagant de a se impodobi cu bijuterii din fier.

Alaturi de camera mortuara a lui Tutankhamon se aflau doua incaperi ticsite cu tot felul de obiecte. Cei aflati in viata i-au pregatit tot ce i-ar fi trebuit in viata de dincolo: vase, mobile scumpe, bijuterii, care de lupta, arme, slujitori sub forma de statuete, corabii miniaturizate, mancare si altele. In cutiile albe in forma de ou s-au gasit diverse alimente, conservate destul de bine, o gasca fripta, sunca afumata si alte lucruri gustoase. Parfumurile gasite in mormant nu-si pierdusera mirosul puternic dupa trei milenii de asteptare.

Albastrelele asezate pe sarcofagul lui Tutankhamon au transmis omenirii cel mai delicat semn de iubire si adio. Probabil fusesera asezate acolo intr-o ultima clipa, departe de lumina protocolului, de o tanara sotie. Albastrelele le-a pastrat timpul cu aceeasi delicatete si piosenie, conservandu-le culoarea, petalele si frunzulitele firave. Florile milenare au ajutat pe arheologi sa determine anotimpul in care s-a stins tanarul faraon.

La Teba, pe malul de apus al Nilului, in orasul mortilor, dainuie unul dintre cele mai interesante colturi ale Egiptului antic.

Impreuna cu templele inegalabile de pe malul rasaritean contureaza unul dintre punctele cele mai cutezatoare ale existentei umane antice, Teba, Memfisul si tara lor, de la radacina istoriei, rusineaza aroganta unor civilizatii moderne ostentative, rasarite dincolo de orizontul unde apunea zeul Ra.